

SK

SK

SK

KOMISIA EURÓPSKÝCH SPOLOČENSTIEV

Brusel, 2.7.2008
KOM(2008) 426 v konečnom znení

2008/0140 (CNS)

Návrh

SMERNICA RADY

**o vykonávaní zásady rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na náboženské
vyznanie alebo vieru, zdravotné postihnutie, vek alebo sexuálnu orientáciu**

{SEK(2008) 2180}

{SEK(2008) 2181}

(predložené Komisiou)

DÔVODOVÁ SPRÁVA

1. KONTEXT NÁVRHU

Dôvody a ciele návrhu

Cieľom tohto návrhu je vykonávať zásadu rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na náboženské vyznanie alebo vieru, zdravotné postihnutie, vek alebo sexuálnu orientáciu mimo trhu práce. Ustanovuje rámec pre zákaz diskriminácie z týchto dôvodov a zavádza jednotnú minimálnu úroveň ochrany v rámci Európskej únie pre ľudí, ktorí boli takto diskriminovaní.

Tento návrh dopĺňa existujúci právny rámec ES, podľa ktorého sa zákaz diskriminácie na základe náboženského vyznania alebo viery, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej diskriminácie uplatňuje iba na zamestnanie, povolanie alebo odborné vzdelávanie¹.

Všeobecný kontext

Komisia vo svojom legislatívnom a pracovnom programe prijatom 23. októbra 2007² oznámila, že navrhne nové iniciatívy s cieľom dokončiť antidiskriminačný právny rámec EÚ.

Tento návrh sa predkladá ako súčasť „Obnovenej sociálnej agendy: Príležitosti, prístup a solidarita v Európe 21. storočia“³ a je sprievodným dokumentom k oznámeniu „Nediskriminácia a rovnaké príležitosti: Obnovený záväzok“⁴.

Členské štáty a Európske spoločenstvo podpísali Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím. Tento dohovor stavia na zásadách nediskriminácie, začlenenia sa do spoločnosti a účasti na jej živote, rovnakých príležitostí a dostupnosti. Rade bol predložený návrh⁵ na uzatvorenie dohovoru Európskym spoločenstvom.

Existujúce ustanovenia v oblasti návrhu

Tento návrh vychádza zo smerníc 2000/43/ES, 2000/78/ES a 2004/113/ES⁶, ktoré zakazujú diskrimináciu na základe pohlavia, rasového alebo etnického pôvodu, veku, zdravotného postihnutia, sexuálnej orientácie, náboženského vyznania alebo viery⁷. Diskriminácia na základe rasového alebo etnického pôvodu je zakázaná v zamestnaní, povolani a odbornom vzdelávaní, ako aj v oblastiach mimo zamestnania ako je sociálna ochrana, zdravotná starostlivosť, vzdelávanie a prístup k tovaru a službám vrátane bývania, ktoré sú k dispozícii verejnosti. Diskriminácia na základe pohlavia je zakázaná v rovnakých oblastiach,

¹ Smernica 2000/43/ES z 29. júna 2000, ktorou sa zavádza zásada rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na rasový alebo etnický pôvod (Ú. v. ES L 180, 19.7.2000, s. 22) a smernica Rady 2000/78/ES z 27. novembra 2000, ktorá ustanovuje všeobecný rámec pre rovnaké zaobchádzanie v zamestnaní a povolani (Ú. v. ES L 303, 2.12.2000, s. 16).

² KOM(2007) 640.

³ KOM (2008) 412.

⁴ KOM (2008) 420.

⁵ **KOM (2008) XXX.**

⁶ Smernica 2004/113/ES z 13. decembra 2004 o vykonávaní zásady rovnakého zaobchádzania medzi mužmi a ženami v prístupe k tovaru a službám a k ich poskytovaní, Ú. v. EÚ L 373, 21.12.2004, s. 37.

⁷ Smernica 2000/43/ES z 29. júna 2000, ktorou sa zavádza zásada rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na rasový alebo etnický pôvod (Ú. v. ES L 180, 19.7.2000, s. 22) a smernica Rady 2000/78/ES z 27. novembra 2000, ktorá ustanovuje všeobecný rámec pre rovnaké zaobchádzanie v zamestnaní a povolani (Ú. v. ES L 303, 2.12.2000).

s výnimkou oblastí vzdelávania, médií a reklamy. Diskriminácia na základe veku, náboženského vyznania a viery, sexuálnej orientácie a zdravotného postihnutia je však zakázaná iba v zamestnaní, povolani a odbornom vzdelávaní.

Smernice 2000/43/ES a 2000/78/ES museli byť do vnútroštátnych právnych predpisov transponované do roku 2003 s výnimkou ustanovení týkajúcich sa diskriminácie na základe veku a zdravotného postihnutia, v súvislosti s ktorou boli poskytnuté ďalšie tri roky. Správu o vykonávaní smernice 2000/43/ES Komisia prijala v roku 2006⁸ a správu o vykonávaní smernice 2000/78/ES prijala 19. júna 2008⁹. Všetky okrem jedného členského štátu tieto smernice transponovali. Smernica 2004/113/ES musela byť transponovaná do konca roku 2007.

Pojmy a pravidlá ustanovené v tomto návrhu v čo najväčšej možnej miere stavajú na pojmoch a pravidlách použitých v existujúcich smerniciach na základe článku 13 Zmluvy o ES.

Súlad s ostatnými politikami a cieľmi Únie

Tento návrh vychádza zo stratégie boja proti diskriminácii vypracovanej od Amsterdamskej zmluvy a je v súlade s horizontálnymi cieľmi Európskej únie, a najmä cieľmi Lisabonskej stratégie pre rast a zamestnanosť a cieľmi procesu sociálnej ochrany a sociálneho začlenenia EÚ. Pomôže rozšíriť základné práva občanov v súlade s Chartou základných práv EÚ.

2. KONZULTÁCIE SO ZAJINTERESOVANÝMI STRANAMI A POSÚDENIE VPLYVU

Konzultácia

Snahou Komisie bolo, aby sa na príprave tejto iniciatívy podieľali všetky zúčastnené strany, ktoré by mohli mať potenciálny záujem, a zabezpečilo sa, aby sa tí, ktorí by sa možno chceli vyjadriť, mali na to príležitosť a dostatok času. Európsky rok rovnakých príležitostí pre všetkých bol jedinečnou príležitosťou na zdôraznenie niektorých otázok a podporu účasti na debate.

Osobitne by sa mala spomenúť verejná on-line konzultácia¹⁰, prieskum obchodného sektora¹¹ a písomná konzultácia a stretnutia so sociálnymi partnermi a MVO na európskej úrovni, ktoré pôsobia v oblasti nediskriminácie¹². Výsledkom verejnej konzultácie a konzultácie s MVO bola výzva na prijatie právnych predpisov na úrovni EÚ s cieľom zvýšiť ochranu pred diskrimináciou alebo jej úroveň, aj keď niektorí argumentovali za smernice týkajúce sa špecificky zdravotného postihnutia a pohlavia. Z konzultácie s Európskym podnikateľským skúšobným panelom vyplynulo, že podniky sú presvedčené, že by pomohlo, keby mali rovnakú úroveň ochrany pred diskrimináciou v celej EÚ. Sociálni partneri zastupujúci podniky boli v zásade proti novým právnym predpisom, ktoré podľa nich zvyšujú byrokraciu a náklady, kým odborové zväzy boli za.

Z reakcií na konzultáciu sú zrejmé obavy z toho, ako by nová smernica upravovala niekoľko citlivých oblastí a tiež sa ukázalo nesprávne chápanie hraníc alebo rozsahu právomocí

⁸ KOM(2006) 643 v konečnom znení.

⁹ KOM(2008) 225.

¹⁰ Úplné výsledky konzultácie sú prístupné na internetovej stránke:

http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/news/news_en.htm#rpc

¹¹ http://ec.europa.eu/yourvoice/ebtp/consultations/index_en.htm

¹² http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/org/imass_en.htm#ar

Spoločenstva. Navrhovaná smernica tieto obavy rieši a objasňuje hranice právomocí Spoločenstva. Spoločenstvo môže konať v rámci týchto hraníc (článok 13 Zmluvy o ES) a je presvedčené, že opatrenie na úrovni EÚ je najlepšia cesta vpred.

V reakciách sa tiež zdôraznil osobitný charakter diskriminácie v súvislosti so zdravotným postihnutím a opatrenia, ktoré sú potrebné na jej riešenie. Týmto sa zaoberá osobitný článok.

Boli vyjadrené obavy, že nová smernica by znamenala náklady pre podniky, malo by sa však zdôrazniť, že tento návrh väčšinou stavia na pojmoch použitých v existujúcich smerniciach, ktoré hospodárske subjekty poznajú. Pokiaľ ide o opatrenia týkajúce sa diskriminácie na základe zdravotného postihnutia, pojem primerané prispôbenie podniky poznajú, keďže bol ustanovený v smernici 2000/78/ES. V návrhu Komisie sa uvádzajú faktory, ktoré sa majú vziať do úvahy pri posudzovaní, čo je „primerané“.

Zdôraznilo sa, že na rozdiel od uvedených dvoch smerníc, smernica 2000/78/ES nevyžaduje od členských štátov, aby ustanovili subjekty pre rovnaké zaobchádzanie. Upozornilo sa aj na potrebu riešiť viacnásobnú diskrimináciu, napríklad prostredníctvom jej vymedzenia ako diskriminácie a poskytnutia účinných nápravných prostriedkov. Tieto otázky sú nad rámec tejto smernice, ale nič nebráni členským štátom v týchto oblastiach konať.

A nakoniec, poukázalo sa na skutočnosť, že rozsah ochrany pred diskrimináciou na základe pohlavia plynúci zo smernice 2004/113/ES nie je taký široký ako v smernici 2000/43/ES a že by sa to malo riešiť v novom právnom predpise. Komisia tento návrh nezobrala do úvahy, pretože dátum na transponovanie smernice 2004/113/ES práve uplynul. Komisia však v roku 2010 podá správu o vykonávaní smernice a vtedy môže podľa potreby navrhnuť aj úpravy.

Získavanie a využívanie expertízy

Na základe štúdie¹³ z roku 2006 sa ukázalo, že na jednej strane väčšina krajín poskytuje určitú právnu ochranu, ktorá je nad rámec súčasných požiadaviek ES vo väčšine preskúmaných oblastí, na druhej strane však existuje veľký rozdiel medzi jednotlivými krajinami, pokiaľ ide o rozsah a charakter tejto ochrany. Na základe tejto štúdie sa tiež ukázalo, že veľmi málo krajín uskutočňovalo posúdenia vplyvu ex-ante právnych predpisov týkajúcich sa nediskriminácie.

Ďalšia štúdia¹⁴ sa zaoberala charakterom a rozsahom diskriminácie mimo zamestnania v EÚ a ich potenciálnymi nákladmi (priamymi a nepriamymi) pre jednotlivcov a spoločnosť.

Okrem toho Komisia použila správy Európskej siete nezávislých expertov v oblasti nediskriminácie, osobitne ich prieskum „Tvorba antidiskriminačných právnych predpisov v Európe“¹⁵, ako aj štúdiu pod názvom „Boj proti viacnásobnej diskriminácii: postupy, politiky a právne predpisy“¹⁶.

¹³ http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/pdf/pubst/stud/mapstrand1_en.pdf

¹⁴ Bude dostupná na stránke: http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/org/imass_en.htm

¹⁵ http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/public/pubst_en.htm#leg

¹⁶ http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/pdf/pubst/stud/multidis_en.pdf

Relevantné sú aj výsledky osobitného prieskumu Eurobarometra¹⁷ a bleskového prieskumu Eurobarometra vo februári 2008¹⁸.

Posúdenie vplyvu

Správa o posúdení vplyvu¹⁹ sa zaoberala dôkazmi diskriminácie mimo trhu práce. Zistilo sa, že hoci sa nediskriminácia uznáva za jednu zo základných hodnôt EÚ, v praxi je úroveň právnej ochrany na zabezpečenie týchto hodnôt v členských štátoch odlišná a líši sa aj v závislosti od dôvodu diskriminácie. V dôsledku toho sa ľudia vystavení riziku diskriminácie často nemôžu plne zúčastňovať na živote spoločnosti a v hospodárstve, čo má nepriaznivý vplyv na jednotlivca ako aj širšiu spoločnosť.

V správe boli vymedzené tri ciele, ktoré by akákoľvek iniciatíva mala dosiahnuť:

- zvýšenie ochrany pred diskrimináciou;
- zabezpečenie právnej istoty pre hospodárske subjekty a potenciálne obeť v členských štátoch;
- posilnenie sociálneho začlenenia a podpora plnej účasti všetkých skupín na živote spoločnosti a v hospodárstve.

Z rôznych opatrení, pomocou ktorých by sa mohli dosiahnuť uvedené ciele, bolo vybraných šesť možností na ďalšiu analýzu, treba dodať, že ani jedno nepredstavuje nové opatrenie na úrovni EÚ; samoregulácia; odporúčania; a jedna alebo viac smerníc zakazujúcich diskrimináciu mimo sféry zamestnania.

V každom prípade členské štáty budú musieť implementovať Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím, v ktorom sa odmietnutie primeraného prispôsobenia vymedzuje ako diskriminácia. Právne záväzné opatrenie, ktorým sa zakazuje diskriminácia na základe zdravotného postihnutia predstavuje finančné náklady vzhľadom na potrebné prispôsobenia, ale aj prínos plynúci z lepšieho hospodárskeho a sociálneho začlenenia skupín, ktoré v súčasnosti čelia diskriminácii.

V správe sa konštatuje, že primeranou reakciou by bola smernica týkajúca sa viacerých dôvodov diskriminácie vypracovaná tak, aby boli rešpektované zásady subsidiarity a proporcionality. Niekoľko členských štátov uplatňuje takmer úplnú právnu ochranu, kým väčšina ostatných uplatňuje určitú, avšak menej komplexnú, ochranu. Prispôsobenie právnych predpisov vyplývajúce z nových pravidiel ES by bolo preto rozdielne.

Komisia dostala veľa sťažností týkajúcich sa diskriminácie v oblasti poisťovníctva a bankovníctva. To, že poisťovatelia a banky používajú vek alebo zdravotné postihnutie na posúdenie rizikového profilu zákazníkov nemusí nevyhnutne predstavovať diskrimináciu: závisí to od produktu. Komisia začne dialóg s poisťovacím a bankovým sektorom spolu s ostatnými príslušnými zúčastnenými stranami s cieľom získať lepší všeobecný prehľad o

¹⁷ Osobitný prieskum Eurobarometra 296 týkajúci sa diskriminácie v EÚ:
http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/public/pubst_en.htm a
http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb_special_en.htm

¹⁸ Bleskový Eurobarometer 232; http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_232_en.pdf

¹⁹ Bude dostupná na stránke: http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/org/imass_en.htm

oblastiach, pre ktoré sú vek a zdravotné postihnutie relevantnými faktormi pre návrh a cenu produktov ponúkaných v týchto sektoroch.

3. PRAVNE ASPEKTY

Právny základ

Návrh sa zakladá na článku 13 ods. 1 Zmluvy o ES.

Subsidiarita a proporcionalita

Zásada subsidiarity sa uplatňuje v prípade, ak návrh nepatrí do výlučnej právomoci Spoločenstva. Ciele návrhu nie je možné uspokojivo dosiahnuť na úrovni jednotlivých členských štátov, pretože iba opatrením na úrovni celého Spoločenstva sa môže zabezpečiť minimálna úroveň ochrany pred diskrimináciou na základe náboženského vyznania alebo viery, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie vo všetkých členských štátoch. Právny akt Spoločenstva poskytuje právnu istotu, pokiaľ ide o práva a povinnosti hospodárskych subjektov a občanov, aj pre tie subjekty a občanov, ktorí sa pohybujú medzi členskými štátmi. Zo skúseností s predchádzajúcimi smernicami prijatými podľa článku 13 ods. 1 Zmluvy o ES vyplýva, že mali pozitívny vplyv na dosiahnutie lepšej ochrany pred diskrimináciou. V súlade so zásadou proporcionality navrhnutá smernica nepresahuje to, čo je potrebné na dosiahnutie stanovených cieľov.

Okrem toho vnútroštátne zvyklosti a prístupy v oblastiach ako je zdravotná starostlivosť, sociálna ochrana a vzdelávanie sú rozdielnejšie než v oblastiach týkajúcich sa zamestnania. Tieto oblasti charakterizuje legitímna voľba spoločnosti v oblastiach, ktoré patria do vnútroštátnej právomoci.

Rozmanitosť európskych spoločností je jednou zo silných stránok Európy a mala by sa rešpektovať v súlade so zásadou subsidiarity. O otázkach ako je organizácia a obsah vzdelávania, uznávanie manželského a rodinného stavu, adopcia, reprodukčné práva a iných podobných otázkach sa najlepšie rozhoduje na vnútroštátnej úrovni. Táto smernica si preto nevyžaduje od žiadneho členského štátu, aby zmenil a doplnil jeho súčasné zákony a prax, pokiaľ ide o tieto oblasti. Nemá ani vplyv na vnútroštátne pravidlá, ktorými sa riadi činnosť kostolov a iných náboženských organizácií alebo ich vzťah so štátom. Takže napríklad bude naďalej na členskom štáte samotnom, aby prijal rozhodnutia napríklad o tom, či umožní selektívne prijímanie do škôl alebo či zakáže alebo umožní nosenie alebo zobrazovanie náboženských symbolov v školách, či uzná manželstvá osôb rovnakého pohlavia, ako aj o povahe akéhokoľvek vzťahu medzi organizovaným náboženstvom a štátom.

Výber nástroja

Smernica je nástroj, ktorým sa najlepšie zabezpečí jednotná minimálna úroveň ochrany pred diskrimináciou v celej EÚ, pričom umožňuje jednotlivým členským štátom, ktoré chcú ísť nad rámec minimálnej úrovne, aby to urobili. Umožňuje im aj vybrať si najvhodnejší spôsob presadzovania a sankcií. Skúsenosti z minulosti v oblasti nediskriminácie nasvedčujú, že smernica je najvhodnejším nástrojom.

Tabuľka zhody

Od členských štátov sa vyžaduje, aby oznámili Komisii text vnútroštátnych predpisov transponujúcich smernicu, ako aj tabuľku zhody, v ktorej sa porovnávajú uvedené ustanovenia s touto smernicou.

Európsky hospodársky priestor

Toto je text s významom pre Európsky hospodársky priestor a na základe rozhodnutia Spoločného výboru EHP sa bude smernica uplatňovať na členské štáty Európskeho hospodárskeho priestoru, ktoré nie sú členmi EÚ.

4. VPLYV NA ROZPOČET

Návrh nemá žiadny vplyv na rozpočet Spoločenstva.

5. PODROBNÉ VYSVETLENIE OSOBITNÝCH USTANOVENÍ

Článok 1: Účel

Hlavným cieľom smernice je bojovať proti diskriminácii na základe náboženského vyznania alebo viery, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie a zaviesť zásadu rovnakého zaobchádzania aj do iných oblastí ako je oblasť zamestnania. Smernica nezakazuje rozdiely v zaobchádzaní na základe pohlavia, na ktoré sa vzťahujú články 13 a 141 Zmluvy o ES a príslušné sekundárne právne predpisy.

Článok 2: Pojem diskriminácie

Vymedzenie zásady rovnakého zaobchádzania sa zakladá na vymedzení uvedenom v predchádzajúcich smerniciach prijatých podľa článku 13 ods. 1 Zmluvy o ES [ako aj príslušnej judikatúry Európskeho súdneho dvora].

Priama diskriminácia je, keď sa s niekým zaobchádza odlišne len na základe jej alebo jeho veku, zdravotného postihnutia, náboženského vyznania alebo viery a sexuálnej orientácie. Nepriama diskriminácia je zložitejšia, a to v tom zmysle, že pravidlo alebo praktika, ktorá sa zdá neutrálna je v skutočnosti osobitne nevýhodná pre osobu alebo skupinu osôb, ktoré majú osobitnú charakteristiku. Autor pravidla alebo praktiky možno vôbec nevie o praktických dôsledkoch a zámer diskriminovať preto nie je relevantný. Rovnako ako v smerniciach 2000/43/ES, 2000/78/ES a 2002/73/ES²⁰ je možné opodstatniť nepriamu diskrimináciu (ak „toto ustanovenie, kritérium alebo prax sú objektívne zdôvodnené legitímnym cieľom a prostriedky na dosiahnutie tohto cieľa sú primerané a potrebné“).

Obťažovanie je forma diskriminácie. Nežiaduce správanie môže mať rôzne formy ako sú verbálne alebo písomné poznámky, gestá alebo správanie, ale musí byť dostatočne závažné na vytvorenie zasaňujúcej, ponižujúcej alebo urážlivej atmosféry. Toto vymedzenie je rovnaké ako vymedzenia obsiahnuté v smerniciach prijatých na základe článku 13.

Odmietnutie primeraného prispôsobenia sa považuje za formu diskriminácie. Je to v súlade s Dohovorom OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím a smernicou 2000/78/ES. Určité rozdiely v zaobchádzaní na základe veku môžu byť zákonné, ak sú opodstatnené legitímnym cieľom a prostriedky na dosiahnutie tohto cieľa sú primerané a potrebné (test

²⁰ Ú. v. ES L 269, 5.10.2002.

proporcionality). V existujúcich smerniciach podľa článku 13 Zmluvy o ES boli výnimky zo zákazu priamej diskriminácie umožnené, pokiaľ ide o „skutočné a určujúce profesiové požiadavky“, rozdiely v zaobchádzaní na základe veku a v súvislosti s diskrimináciou na základe pohlavia a prístup k tovaru a službám. Hoci sa tento návrh nevzťahuje na zamestnanie, v oblastiach uvedených v článku 3 budú existovať rozdiely v zaobchádzaní, ktoré by mali byť dovolené. Avšak vzhľadom na to, že výnimky zo všeobecnej zásady rovnosti by mali byť stanovené pozorne, vyžaduje sa dvojitý test odôvodneného cieľa a primeraného spôsobu jeho dosiahnutia (t. j. čo najmenej diskriminačný).

Pre poisťovacie a bankové služby sa pridáva osobitné pravidlo, keďže sa uznáva skutočnosť, že vek a zdravotné postihnutie môže predstavovať kľúčový prvok posúdenia rizika pri určitých produktoch, a teda aj ceny. Ak sa poisťovateľom vôbec neumožní zohľadniť vek a zdravotné postihnutie, dodatočné náklady bude musieť niesť „zvyšok“ poistencov, v dôsledku čoho by boli vyššie celkové náklady a nižšia dostupnosť pokrytia pre spotrebiteľov. Používanie veku a zdravotného postihnutia pri posudzovaní rizika sa musí zakladať na presných údajoch a štatistike.

Smernica nemá vplyv na vnútroštátne opatrenia založené na verejnej bezpečnosti, verejnom poriadku, predchádzaní trestnej činnosti, ochrane zdravia, práv a slobôd iných.

Článok 3: Rozsah pôsobnosti

Diskriminácia na základe náboženského vyznania alebo viery, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie je zakázaná vo verejnom aj súkromnom sektore v týchto oblastiach:

- sociálna ochrana vrátane sociálneho zabezpečenia a zdravotnej starostlivosti;
- sociálne výhody;
- vzdelávanie;
- prístup k tovaru a službám, ktoré sú k dispozícii verejnosti vrátane bývania, a ich poskytovanie.

Pokiaľ ide o prístup k tovaru a službám, do rozsahu pôsobnosti smernice patria iba odborné alebo obchodné činnosti. Inými slovami, na transakcie medzi súkromnými osobami konajúcimi súkromne sa to nevzťahuje: Na prenajímanie izby v súkromnom dome nie je potrebné uplatňovať rovnaké pravidlá ako na prenajímanie izieb v hoteli. Na tieto oblasti sa to vzťahuje iba v rozsahu, v akom má Spoločenstvo v tejto veci právomoc. Preto je napríklad organizácia školského systému, činnosti a obsah vzdelávania vrátane spôsobu organizácie vzdelávania osôb so zdravotným postihnutím záležitosťou členských štátov a tieto môžu stanoviť rozdiely v zaobchádzaní v oblasti prístupu do náboženských vzdelávacích inštitúcií. Napríklad škola by mohla zorganizovať špeciálnu prezentáciu len pre deti určitého veku alebo náboženská škola by mohla povoliť organizovanie školských výletov s náboženskou tematikou.

Z textu jasne vyplýva, že otázky týkajúce sa manželského alebo rodinného stavu, ktoré zahŕňajú aj adopciu, sú mimo rozsahu pôsobnosti tejto smernice. Mimo rozsahu pôsobnosti sú aj reprodukčné práva. Je na členských štátoch, aby sa rozhodli, či zavedú a uznajú alebo nezavedú a neuznajú *zákonne* registrované partnerstvá. Ak však vnútroštátny právny predpis

uzná tieto vzťahy za porovnateľné so vzťahom manželov, uplatňuje sa zásada rovnakého zaobchádzania²¹.

V článku 3 sa uvádza, že smernica sa nevzťahuje na vnútroštátne právne predpisy týkajúce sa sekulárnej povahy štátu a jeho inštitúcií, ani štatútu náboženských organizácií. Členské štáty preto môžu povoliť alebo zakázať nosenie náboženských symbolov v školách. Smernica sa nevzťahuje ani na rozdiely v zaobchádzaní na základe národnosti.

Článok 4: Rovnaké zaobchádzanie s osobami so zdravotným postihnutím

Prijatím opatrení vopred sa zabezpečí účinný prístup osôb so zdravotným postihnutím k sociálnej ochrane, sociálnym výhodám, zdravotnej starostlivosti, vzdelávaniu a prístup k tovaru a službám, ktoré sú k dispozícii verejnosti vrátane bývania a ich poskytovanie. Táto povinnosť sa neuplatňuje za predpokladu, že by to znamenalo nadmerné zaťaženie alebo si to vyžadovalo zásadné zmeny výrobu alebo služby.

V niektorých prípadoch môžu byť nevyhnutné individuálne opatrenia vo forme primeraného prispôsobenia, aby sa zabezpečil účinný prístup pre konkrétnu osobu so zdravotným postihnutím. Ako už bolo uvedené, je to tak iba v prípade, že by to nepredstavovalo nadmerné zaťaženie. Uvádza sa neúplný zoznam faktorov, ktoré by sa mohli zohľadniť pri posudzovaní toho, či je zaťaženie nadmerné, čím sa umožní zohľadnenie osobitnej situácie malých a stredných podnikov a mikropodnikov.

Pojem primerané prispôsobenie už existuje v sfére zamestnania na základe smernice 2000/78/ES, takže členské štáty a podniky už majú skúsenosť s jeho uplatňovaním. Čo môže byť primerané pre veľký podnik alebo verejný orgán, nemusí byť primerané pre malú alebo stredne veľkú spoločnosť. Požiadavka zabezpečiť primerané prispôsobenie neznamena len uskutočnenie fyzických zmien, ale môže znamenať aj alternatívne spôsoby poskytovania služby.

Článok 5 Pozitívne opatrenia

Toto ustanovenie je spoločné pre všetky smernice podľa článku 13. Je zrejmé, že v mnohých prípadoch formálna rovnosť nevedie k skutočnej rovnosti. Možno bude potrebné zaviesť osobitné opatrenia na predchádzanie nerovnosti a jej nápravu. Pokiaľ ide o pozitívnu akciu, členské štáty majú rôzne zvyklosti a postupy a tento článok im umožňuje ustanovenie pozitívnej akcie, ale neukladá to ako povinnosť.

Článok 6: Minimálne požiadavky

Toto ustanovenie je spoločné pre všetky smernice podľa článku 13. Umožňuje členským štátom poskytnúť vyššiu úroveň ochrany než je ochrana, ktorú zaručuje smernica, a potvrdzuje, že pri vykonávaní tejto smernice by nemalo dôjsť k zníženiu úrovne ochrany pred diskrimináciou, ktorú členské štáty už poskytujú.

Článok 7: Ochrana práv

Toto ustanovenie je spoločné pre všetky smernice podľa článku 13. Ľudia by mali mať možnosť uplatniť si svoje právo nebyť diskriminovaní. V tomto článku sa preto stanovuje, že ľudia, ktorí sa domnievajú, že sa stali obeťou diskriminácie by mali mať možnosť využiť

²¹ Rozsudok ESD z 1. 4. 2008 vo veci C-267/06 Tadao Maruko.

administratívne alebo súdne postupy, aj po skončení vzťahu, v rámci ktorého údajne došlo k diskriminácii, v súlade s rozsudkom Európskeho súdneho dvora vo veci Coote²².

Právo na účinnú právnu ochranu sa posilnilo tak, že sa umožnilo organizáciám, ktoré majú legitímny záujem v oblasti boja proti diskriminácii, aby pomáhali obetiam diskriminácie v súdnych a administratívnych postupoch. Toto ustanovenie nemá vplyv na vnútroštátne pravidlá týkajúce sa lehôt na začatie týchto opatrení.

Článok 8: Dôkazné bremeno

Toto ustanovenie je spoločné pre všetky smernice podľa článku 13. V súdnych postupoch je všeobecným pravidlom, že osoba, ktorá niečo tvrdí, to musí dokázať. V prípade diskriminácie je však veľakrát veľmi ťažké získať potrebný dôkaz, keďže často je v rukách žalovaného. Európsky súdny dvor²³ a zákonodarca Spoločenstva tento problém uznali v smernici 97/80/ES²⁴.

Presunutie dôkazného bremena sa uplatňuje na všetky prípady údajného porušenia zásady rovnakého zaobchádzania vrátane prípadov, ktoré sa týkajú združení a organizácií podľa článku 7 ods. 2. Rovnako ako v predchádzajúcich smerniciach, toto presunutie dôkazného bremena sa neuplatňuje v prípade, že sa na účely prešetrenia údajnej diskriminácie využije trestné konanie.

Článok 9: Neoprávnený postih

Toto ustanovenie je spoločné pre všetky smernice podľa článku 13. Účinná právna ochrana musí zahŕňať aj ochranu pred odplatou. Obete môže od uplatnenia ich práv odradiť riziko odplaty, a preto je potrebné chrániť jednotlivcov pred akýmkoľvek nepriaznivým zaobchádzaním spôsobeným uplatnením práv vyplývajúcich z tejto smernice. Tento článok je rovnaký ako v smerniciach 2000/43/ES a 2000/78/ES.

Článok 10: Šírenie informácií

Toto ustanovenie je spoločné pre všetky smernice podľa článku 13. Zo skúseností a prieskumov vyplýva, že jednotlivci sú o svojich právach informovaní veľmi slabo alebo nedostatočne. Čím účinnejší je systém verejnej informovanosti a prevencie, tým menej sú potrebné individuálne prostriedky nápravy. V smerniciach 2000/43/ES, 2000/78/ES a 2002/113/ES sa nachádzajú podobné ustanovenia.

Článok 11: Dialóg s príslušnými zúčastnenými stranami

Toto ustanovenie je spoločné pre všetky smernice podľa článku 13. Jeho cieľom je podporovať dialóg medzi príslušnými verejnými orgánmi a subjektmi, ako sú mimovládne organizácie, ktoré majú legitímny záujem prispieť k boju proti diskriminácii na základe náboženského vyznania alebo viery, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie. Podobné ustanovenie je obsiahnuté v predchádzajúcich smerniciach týkajúcich sa boja proti diskriminácii.

²² Vec C-185/97 [1998] Zb. I-5199.

²³ Danfoss, vec 109/88. [1989] Zb. 03199.

²⁴ Ú. v. ES L 14, 20.1.1998.

Článok 12: Subjekty na podporu rovnakého zaobchádzania

Toto ustanovenie je spoločné pre dve smernice podľa článku 13. Tento článok vyžaduje, aby členské štáty zriadili subjekt alebo subjekty („subjekt v oblasti rovnosti“) na vnútroštátnej úrovni na podporu rovnakého zaobchádzania so všetkými bez diskriminácie na základe náboženského vyznania alebo viery, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie. Opakuje ustanovenia smernice 2000/43/ES v rozsahu v akom sa zaoberajú prístupom k tovaru a službám a ich poskytovaním a vychádza z rovnocenných ustanovení v smerniciach 2002/73/ES²⁵ a 2004/113/ES. Stanovuje minimálne právomoci uplatniteľné na subjekty na vnútroštátnej úrovni, ktoré by mali konať nezávisle s cieľom podporovať zásadu rovnakého zaobchádzania. Členské štáty sa môžu rozhodnúť, že tieto subjekty budú tie isté ako subjekty už ustanovené na základe predchádzajúcich smerníc.

Pre jednotlivcov je ťažké aj finančne náročné vzniesť právnu námietku, ak sa domnievajú, že boli diskriminovaní. Kľúčovou úlohou subjektov v oblasti rovnosti je poskytnúť obetiam diskriminácie nezávislú pomoc. Musia byť tiež schopné uskutočňovať nezávislé prieskumy týkajúce sa diskriminácie a zverejňovať správy a odporúčania o otázkach týkajúcich sa diskriminácie.

Článok 13: Zhoda

Toto ustanovenie je spoločné pre všetky smernice podľa článku 13. Rovnaké zaobchádzanie zahŕňa odstránenie diskriminácie vyplývajúcej zo zákonov, nariadení alebo administratívneho ustanovenia a smernica preto vyžaduje od členských štátov, aby zrušili akékoľvek takéto ustanovenia. Podobne ako pri skorších právnych predpisoch, smernica tiež vyžaduje, že akékoľvek ustanovenia, ktoré odporujú zásade rovnakého zaobchádzania, sa musia vyhlásiť za neplatné a neúčinné alebo sa musia zmeniť a doplniť, alebo musí byť možné ich za takéto vyhlásiť, ak sa voči nim namieta.

Článok 14: Sankcie

Toto ustanovenie je spoločné pre všetky smernice podľa článku 13. V súlade s judikatúrou Súdneho dvora²⁶ sa v texte stanovuje, že by nemala existovať horná hranica kompenzácie splatnej v prípade porušenia zásady rovnakého zaobchádzania. Toto ustanovenie si nevyžaduje zavedenie trestných sankcií.

Článok 15: Vykonanie

Toto ustanovenie je spoločné pre všetky smernice podľa článku 13. Členským štátom poskytuje obdobie dvoch rokov na transponovanie smernice do vnútroštátnych právnych predpisov a oznámenie ich textov Komisii. Členské štáty môžu stanoviť, že povinnosť zabezpečiť účinný prístup pre ľudí so zdravotným postihnutím sa uplatňuje iba štyri roky po prijatí smernice.

Článok 16: Správa

Toto ustanovenie je spoločné pre všetky smernice podľa článku 13. Od Komisie vyžaduje, aby Európskemu parlamentu a Rade podávala správu o uplatňovaní smernice na základe

²⁵ Smernica 2002/73/EHS, ktorou sa mení a dopĺňa smernica Rady 76/2007/EHS o vykonávaní zásady rovnakého zaobchádzania s mužmi a ženami, pokiaľ ide o prístup k zamestnaniu, odbornej príprave a postupu v zamestnaní a o pracovné podmienky, Ú. v. ES L 269, 5.10.2002, s. 15.

²⁶ Veci C-180/95 Draehmpaehl, Zb.1997 I, s. 2195 a C-271/91 Marshall Zb.1993 I, s. 4367.

informácií od členských štátov. Správa zohľadní názory sociálnych partnerov, príslušných MVO a Agentúry EÚ pre základné práva.

Článok 17: Nadobudnutie účinnosti

Toto ustanovenie je spoločné pre všetky smernice podľa článku 13. Smernica nadobúda účinnosť dňom jej uverejnenia v Úradnom vestníku.

Článok 18: Adresáti

Toto ustanovenie je spoločné pre všetky smernice podľa článku 13, z čoho jasne vyplýva, že táto smernica je určená členským štátom.

Návrh

SMERNICA RADY

o vykonávaní zásady rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na náboženské vyznanie alebo vieru, zdravotné postihnutie, vek alebo sexuálnu orientáciu

RADA EURÓPSKEJ ÚNIE,

so zreteľom na Zmluvu o založení Európskeho spoločenstva, a najmä na jej článok 13 ods.1,

so zreteľom na návrh Komisie²⁷,

so zreteľom na stanovisko Európskeho parlamentu²⁸,

so zreteľom na stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru²⁹,

so zreteľom na stanovisko Výboru regiónov³⁰,

keďže:

- (1) Podľa článku 6 Zmluvy o Európskej únii je Európska únia založená na zásadách slobody, demokracie, dodržiavania ľudských práv a základných slobôd a právneho štátu, zásadách, ktoré sú spoločné pre všetky členské štáty, a rešpektuje základné ľudské práva, ktoré zaručuje Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd a ktoré vyplývajú z ústavných tradícií spoločných pre členské štáty ako základných zásad práva Spoločenstva.
- (2) Právo na rovnosť pred zákonom a ochranu pred diskrimináciou pre všetky osoby predstavuje všeobecné právo uznané vo Všeobecnej deklarácii ľudských práv, v Dohovore OSN o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien, v Medzinárodnom dohovore o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie a v paktoch OSN o občianskych a politických právach a hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach a v Európskom dohovore o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ktoré podpísali všetky členské štáty. Konkrétne v Dohovore OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím je odmietnutie primeraného prispôsobenia zahrnuté v jeho vymedzení diskriminácie.
- (3) Touto smernicou sa dodržiavajú základné práva a sledujú základné zásady uznávané najmä Chartou základných práv Európskej únie. V článku 10 charty sa uznáva právo na slobodu myslenia, svedomia a náboženského vyznania. Článok 21 zakazuje

²⁷ Ú. v. EÚ C., s..

²⁸ Ú. v. EÚ C., s..

²⁹ Ú. v. EÚ C., s..

³⁰ Ú. v. EÚ C., s..

diskrimináciu vrátane diskriminácie na základe náboženského vyznania alebo viery, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie; a článok 26 uznáva právo osôb so zdravotným postihnutím využívať opatrenia určené na zabezpečenie ich nezávislosti.

- (4) Európske roky ľudí so zdravotným postihnutím (2003), rovnakých príležitostí pre všetkých (2007) a medzikultúrneho dialógu (2008) zvýraznili pretrvávanie diskriminácie, ale aj výhody rozmanitosti.
- (5) Európska rada v Bruseli 14. decembra 2007 vyzvala členské štáty, aby zvýšili úsilie o predchádzanie diskriminácii a boj proti nej na trhu práce aj mimo neho³¹.
- (6) Európsky parlament predložil výzvu na zvýšenie ochrany pred diskrimináciou v právnych predpisoch Európskej únie³².
- (7) Európska komisia vo svojom oznámení „Obnovená sociálna agenda: Príležitosti, prístup a solidarita v Európe 21. storočia“³³ potvrdila, že v spoločnostiach, kde je každý jednotlivец pokladaný za rovnocennú bytosť, by nemali ľuďom brániť využívať tieto príležitosti žiadne umelé prekážky alebo akákoľvek diskriminácia.
- (8) Spoločenstvo prijalo tri právne nástroje³⁴ na základe článku 13 ods. 1 Zmluvy o ES na predchádzanie a boj proti diskriminácii na základe pohlavia, rasového a etnického pôvodu, náboženského vyznania alebo viery, zdravotného postihnutia, veku a sexuálnej orientácie. Tieto nástroje preukázali význam legislatívy v boji proti diskriminácii. Najmä v smernici 2000/78/ES sa ustanovuje všeobecný rámec pre rovnaké zaobchádzanie v zamestnaní a povolani na základe náboženského vyznania alebo viery, zdravotného postihnutia, veku a sexuálnej orientácie. Medzi členskými štátmi však pretrvávajú rozdiely, pokiaľ ide o rozsah a formu ochrany pred diskrimináciou z týchto dôvodov mimo oblasti zamestnania.
- (9) Právne predpisy by preto mali zakazovať diskrimináciu na základe náboženského vyznania alebo viery, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie vo viacerých oblastiach mimo trhu práce, ako je sociálna ochrana, vzdelávanie a prístup k tovaru a službám a ich poskytovanie vrátane bývania. Mali by ustanoviť opatrenia na zabezpečenie rovnakého prístupu k týmto oblastiam pre ľudí so zdravotným postihnutím.
- (10) Smernica 2000/78/ES zakazuje diskrimináciu v prístupe k odbornej príprave; je potrebné túto ochranu rozšíriť na zákaz diskriminácie vo vzdelávaní, ktoré sa nepokladá za odbornú prípravu.
- (11) Touto smernicou by nemali byť dotknuté právomoci členských štátov v oblastiach vzdelávania, sociálneho zabezpečenia a zdravotnej starostlivosti. Nemali by byť ňou dotknuté ani základné úlohy a rozsiahle právomoci členských štátov, pokiaľ ide o poskytovanie, zadávanie a organizovanie služieb všeobecného hospodárskeho záujmu.

³¹ Závety predsedníctva Európskej rady v Bruseli zo 14. decembra 2007, bod 50.

³² Uznesenie z 20. mája 2008 P6_TA-PROV(2008)0212.

³³ KOM(2008) 412.

³⁴ Smernica 2000/43/ES, smernica 2000/78/ES a smernica 2004/113/ES.

- (12) Diskriminácia zahŕňa priamu a nepriamu diskrimináciu, obťažovanie, pokyny na diskrimináciu a odmietnutie primeraného prispôsobenia.
- (13) Pri vykonávaní zásady rovnakého zaobchádzania bez ohľadu na náboženské vyznanie alebo vieru, zdravotné postihnutie, vek alebo sexuálnu orientáciu by sa Spoločenstvo malo zamerať v súlade s článkom 3 ods. 2 Zmluvy o ES na odstránenie nerovností a na podporu rovnosti medzi mužmi a ženami, najmä preto, že ženy sú často obeťami viacnásobnej diskriminácie.
- (14) Posudzovanie skutočností, na základe ktorých možno predpokladať, že došlo k priamej alebo nepriamej diskriminácii, by malo byť naďalej záležitosťou vnútroštátnych súdnych alebo iných príslušných orgánov v súlade s pravidlami alebo praxou vyplývajúcimi z vnútroštátnych právnych predpisov. V takýchto pravidlách sa môže najmä stanoviť, aby sa nepriama diskriminácia zisťovala všetkými prostriedkami aj na základe štatistického zisťovania.
- (15) Pri poskytovaní poisťovacích, bankových a ostatných finančných služieb sa používajú poisťno-matematické a rizikové faktory týkajúce sa zdravotného postihnutia a veku. Ak sa ukáže, že tieto faktory sú kľúčové pre posúdenie rizika, nemali by sa pokladať za diskriminačné.
- (16) Všetci jednotlivci požívajú slobodu uzatvárať zmluvy vrátane slobody vybrať si zmluvného partnera na transakciu. Táto smernica by sa nemala uplatňovať na hospodárske transakcie uskutočňované jednotlivcami, pre ktorých tieto transakcie nepredstavujú ich odbornú alebo obchodnú činnosť.
- (17) Popri zákaze diskriminácie je dôležité, aby sa dodržiavali ostatné základné práva a slobody vrátane ochrany súkromného a rodinného života a transakcie vykonané v tejto súvislosti, a sloboda náboženského vyznania a združovania. Touto smernicou nie sú dotknuté vnútroštátne právne predpisy o manželskom alebo rodinnom stave vrátane reprodukčných práv. Nie je ňou dotknutá ani sekulárna povaha štátu, štátnych inštitúcií alebo orgánov, či vzdelávania.
- (18) Členské štáty sú zodpovedné za organizáciu a obsah systémov vzdelávania. V oznámení Komisie o spôsobilostiach pre 21. storočie: Agenda pre európsku spoluprácu v školstve sa upozorňuje, že je potrebné venovať osobitnú pozornosť znevýhodneným deťom a tým, ktoré majú osobitné vzdelávacie potreby. Vnútroštátny právny predpis môže stanoviť rozdiely v prístupe do náboženských vzdelávacích inštitúcií. Členské štáty môžu tiež povoliť alebo zakázať nosenie alebo zobrazovanie náboženských symbolov v školách.
- (19) Európska únia vo svojom vyhlásení č. 11 o právnom postavení cirkví a nekonfesných organizácií, ktoré je prílohou Záverečného aktu Amsterdamskej zmluvy, výslovne uznala, že rešpektuje a nepredpisuje právne postavenie cirkví a náboženských združení alebo spoločenstiev upravené vnútroštátnymi právnymi predpismi členských štátov a že rovnako rešpektuje postavenie filozofických a nekonfesných organizácií. Opatrenia umožňujúce osobám so zdravotným postihnutím účinný nediskriminačný prístup k oblastiam, na ktoré sa vzťahuje táto smernica, zohrávajú dôležitú úlohu pri zabezpečovaní úplnej rovnosti v praxi. Okrem toho v niektorých prípadoch sa môžu vyžadovať individuálne opatrenia, pokiaľ ide o primerané prispôsobenie, aby sa zabezpečil takýto prístup. V žiadnom prípade sa nevyžadujú opatrenia, ktoré by

predstavovali nadmerné zaťaženie. Pri posudzovaní, či je zaťaženie nadmerné, by sa malo zobrať do úvahy niekoľko faktorov vrátane veľkosti, zdrojov, a charakteru organizácie. Zásada primeraného prispôsobenia a nadmerné zaťaženie sa ustanovili v smernici 2000/78/ES a v Dohovore OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím.

- (20) V niektorých oblastiach boli ustanovené právne požiadavky³⁵ a normy týkajúce sa dostupnosti na európskej úrovni, kým na základe článku 16 nariadenia Rady 1083/2006 z 11. júla 2006, ktorým sa ustanovujú všeobecné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde a Kohéznom fonde a ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1260/1999³⁶, sa vyžaduje, aby jedným z kritérií, ktoré je potrebné dodržiavať pri vymedzovaní operácií spolufinancovaných fondmi bola dostupnosť pre osoby s postihnutím. Rada tiež zdôraznila potrebu prijať opatrenia na zabezpečenie dostupnosti kultúrnej infraštruktúry a kultúrnych podujatí pre osoby so zdravotným postihnutím³⁷.
- (21) Zákaz diskriminácie by sa nemal dotknúť zachovania alebo prijatia opatrení zo strany členských štátov, ktorých účelom je zamedziť alebo kompenzovať nevýhody, ktoré utrpela skupina osôb určitého náboženského vyznania alebo viery, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie. Takýmito opatreniami sa môžu povoliť organizácie osôb určitého náboženského vyznania alebo viery, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie, ak ich hlavným cieľom je podpora osobitných potrieb týchto osôb.
- (22) Táto smernica ustanovuje minimálne požiadavky, a tým dáva členským štátom možnosť prijať alebo zachovať priaznivejšie ustanovenia. Vykonávanie tejto smernice by sa nemalo použiť ako odôvodnenie na akékoľvek zhoršenie už existujúceho stavu v každom členskom štáte.
- (23) Osoby, ktoré boli diskriminované z dôvodu svojho náboženského vyznania alebo viery, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie, by mali mať k dispozícii primerané prostriedky právnej ochrany. S cieľom zabezpečiť účinnejšiu úroveň ochrany by združenia, organizácie a iné právne subjekty mali byť splnomocnené zúčastňovať sa na konaní, aj v mene alebo na podporu každej obete bez toho, aby boli dotknuté vnútroštátne rokovacie poriadky týkajúce sa zastupovania a obhajoby na súdoch.
- (24) Pravidlá o dôkaznom bremene sa musia prispôbiť, ak ide na prvý pohľad o prípad diskriminácie, a aby sa účinne uplatňovala zásada rovnakého zaobchádzania, je potrebné presunúť dôkazné bremeno na žalovaného, keď je takáto diskriminácia dokázaná. Nie je však na žalovanom, aby dokazoval, že žalobca vyznáva určité náboženstvo alebo vieru alebo má určité zdravotné postihnutie, určitý vek alebo určitú sexuálnu orientáciu.
- (25) Účinné vykonávanie zásady rovnakého zaobchádzania si vyžaduje primeranú súdnu ochranu pred neoprávneným postihom.

³⁵ Nariadenie (ES) č. 1107/2006 a nariadenie (ES) č. 1371/2007.

³⁶ Ú. v. EÚ L 210, 31.7.2006, s. 25. Nariadenie naposledy zmenené a doplnené nariadením (ES) č. 1989/2006 (Ú. v. EÚ L 411, 30.12.2006, s. 6).

³⁷ Ú. v. EÚ C 134, 7.6.2003, s. 7.

- (26) Vo svojom uznesení o nadviazaní na Európsky rok rovnakých príležitostí pre všetkých (2007) Rada vyzvala na plnú účasť občianskej spoločnosti, vrátane organizácií zastupujúcich ľudí ohrozených rizikom diskriminácie, sociálnych partnerov a zúčastnených strán na návrhu politík a programov zameraných na predchádzanie diskriminácii a podporu rovnosti a rovnakých príležitostí na európskej aj vnútroštátnej úrovni.
- (27) Zo skúseností pri uplatňovaní smerníc 2000/43/ES a 2004/113/ES vyplýva, že ochrana pred diskrimináciou na základe dôvodov, na ktoré sa vzťahuje táto smernica by sa posilnila, ak by v každom členskom štáte existoval subjekt alebo subjekty kompetentné analyzovať aktuálne problémy, skúmať možné riešenia a poskytovať konkrétnu pomoc obetiam.
- (28) Pri vykonávaní svojich právomocí a plnení svojich povinností vyplývajúcich z tejto smernice by uvedené subjekty mali uplatňovať parížske zásady OSN týkajúce sa štatútu a fungovania vnútroštátnych inštitúcií na ochranu a podporu ľudských práv.
- (29) Členské štáty by mali zaviesť účinné, primerané a odradzujúce sankcie pre prípady porušenia povinností vyplývajúcich z tejto smernice.
- (30) V súlade so zásadami subsidiarity a proporcionality, ako sú uvedené v článku 5 Zmluvy o ES, cieľ tejto smernice, konkrétne zabezpečenie rovnakej úrovne ochrany pred diskrimináciou vo všetkých členských štátoch, nemôže byť uspokojivo dosiahnutý členskými štátmi, a preto, z dôvodov rozsahu či účinku navrhovanej akcie, môže byť lepšie dosiahnutý na úrovni Spoločenstva [pozri správu o posúdení vplyvu XX]. Táto smernica neprekračuje rámec toho, čo je nevyhnutné na dosiahnutie týchto cieľov.
- (31) V súlade s odsekom 34 Medziinštitucionálnej dohody o lepšom zákonodarstve sa členské štáty vyzývajú, aby pre seba a v záujme Spoločenstva vypracovali a zverejnili vlastné tabuľky, ktoré čo najlepšie znázornia zhodu medzi touto smernicou a transpozičnými opatreniami,

PRIJALA TÚTO SMERNICU:

Kapitola 1 **VŠEOBECNÉ USTANOVENIA**

Článok 1 *Účel*

V tejto smernici sa ustanovuje rámec pre boj proti diskriminácii na základe náboženského vyznania alebo viery, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie s cieľom zaviesť v členských štátoch uplatňovanie zásady rovnakého zaobchádzania aj v iných oblastiach než v zamestnaní a povolani.

Článok 2

Pojem diskriminácie

1. Na účely tejto smernice sa pod pojmom „zásada rovnakého zaobchádzania“ rozumie, že nemá existovať žiadna priama alebo nepriama diskriminácia založená na ktoromkoľvek z dôvodov uvedených v článku 1.

2. Na účely odseku 1:

a) o priamu diskrimináciu ide, ak sa z niektorého z dôvodov uvedených v článku 1 zaobchádza s jednou osobou nepriaznivejšie ako sa v porovnateľnej situácii zaobchádza, zaobchádzalo alebo by sa mohlo zaobchádzať s inou osobou;

b) o nepriamu diskrimináciu ide, ak by v dôsledku navonok neutrálneho predpisu, kritéria alebo zvyklosti bola znevýhodnená osoba určitého náboženského vyznania alebo viery, určitého zdravotného postihnutia, určitého veku alebo určitej sexuálnej orientácie v porovnaní s inými osobami v prípade, že uvedený predpis, kritérium alebo zvyklosť nie je objektívne odôvodnený legitímnym cieľom a prostriedky na jeho dosiahnutie sú primerané a nevyhnutné.

3. Obťažovanie sa má považovať za formu diskriminácie v zmysle odseku 1, keď k nežiaducemu správaniu súvisiacemu s niektorým z dôvodov podľa článku 1 dochádza s úmyslom alebo účinkom porušenia dôstojnosti osoby a vytvorenia zastrašujúcej, nepriateľskej, zahanbujúcej, ponižujúcej a urážlivej atmosféry.

4. Pokyn na diskrimináciu osôb z ktoréhokoľvek z dôvodov podľa článku 1 sa má považovať za diskrimináciu v zmysle odseku 1.

5. Odmietnutie primeraného prispôsobenia v konkrétnom prípade, ako sa stanovuje v článku 4 ods. 1 písm. b) tejto smernice, pokiaľ ide o osoby so zdravotným postihnutím sa pokladá za diskrimináciu v zmysle odseku 1.

6. Bez ohľadu na odsek 2 môžu členské štáty stanoviť, že rozdiely v zaobchádzaní z dôvodu veku nie sú diskrimináciou, ak sú v kontexte vnútroštátnych právnych predpisov odôvodnené legitímnym cieľom, a ak sú prostriedky na dosiahnutie tohto cieľa primerané a nevyhnutné. Konkrétne táto smernica nebráni stanoveniu špecifického veku na prístup k sociálnym výhodám, vzdelaniu a určitému tovaru alebo službám.

7. Bez ohľadu na odsek 2 členské štáty v oblasti poskytovania finančných služieb môžu povoliť primerané rozdiely v zaobchádzaní, ak je v súvislosti s daným produktom použitie veku alebo zdravotného postihnutia kľúčovým faktorom pre posúdenie rizika na základe relevantných a presných poistno-matematických alebo štatistických údajov.

8. Touto smernicou nie sú dotknuté všeobecné opatrenia stanovené vo vnútroštátnych právnych predpisoch, ktoré sú v demokratickej spoločnosti potrebné pre verejnú bezpečnosť, na udržanie verejného poriadku a predchádzanie trestnej činnosti, na ochranu zdravia a ochranu práv a slobôd iných.

Článok 3 Rozsah pôsobnosti

1. Zákaz diskriminácie sa v rámci právomocí delegovaných na Spoločenstvo vzťahuje na všetky osoby z verejného i súkromného sektora, vrátane verejných subjektov, pokiaľ ide o:

a) sociálnu ochranu vrátane sociálneho zabezpečenia a zdravotnej starostlivosti;

b) sociálne výhody;

c) vzdelávanie;

d) prístup k tovaru a iným službám, ktoré sú k dispozícii verejnosti vrátane bývania, a ich poskytovanie.

Pododsek d) sa uplatňuje na jednotlivcov, iba ak vykonávajú odbornú alebo obchodnú činnosť.

2. Touto smernicou nie sú dotknuté vnútroštátne právne predpisy o manželskom alebo rodinnom stave a reprodukčných právach.

3. Touto smernicou nie sú dotknuté povinnosti členských štátov, pokiaľ ide o obsah, činnosti a organizáciu ich vzdelávacích systémov vrátane poskytovania vzdelávania osobám s osobitnými potrebami. Členské štáty môžu stanoviť rozdiely v zaobchádzaní v oblasti prijímania do náboženských vzdelávacích inštitúcií.

4. Touto smernicou nie sú dotknuté vnútroštátne právne predpisy zabezpečujúce sekulárnu povahu štátu, štátnych inštitúcií alebo orgánov, či vzdelávania, alebo týkajúce sa štatútu a činnosti cirkví a iných náboženských organizácií. Nie sú ňou dotknuté ani vnútroštátne predpisy, ktoré podporujú rovnosť medzi mužmi a ženami.

5. Táto smernica sa nevzťahuje na rozdiely v zaobchádzaní z dôvodov štátnej príslušnosti a nemá vplyv na právne predpisy a podmienky, ktoré sa vzťahujú na vstup a pobyt štátnych príslušníkov tretích krajín a osôb bez štátnej príslušnosti na území členských štátov ani na akékoľvek zaobchádzanie s nimi v súvislosti s právnym postavením dotknutých príslušníkov tretích krajín a osôb bez štátnej príslušnosti.

Článok 4 Rovnaké zaobchádzanie s osobami so zdravotným postihnutím

1. S cieľom zaručiť dodržiavanie zásady rovnakého zaobchádzania vo vzťahu k osobám so zdravotným postihnutím:

a) sa vopred stanovia opatrenia vrátane primeraných úprav a prispôbení, ktoré sú potrebné nato, aby sa osobám so zdravotným postihnutím umožnil účinný prístup k sociálnej ochrane, sociálnym výhodám, zdravotnej starostlivosti, vzdelávaniu a prístupu k tovaru a službám, ktoré sú k dispozícii verejnosti vrátane bývania a dopravy, a ich poskytovanie. Takéto opatrenia by nemali predstavovať nadmerné zaťaženie, ani vyžadovať zásadnú zmenu sociálnej ochrany, sociálnych výhod, zdravotnej starostlivosti, vzdelávania alebo daného tovaru alebo služieb, alebo vyžadovať poskytnutie ich alternatív,

b) bez ohľadu na povinnosť zabezpečiť účinný nediskriminačný prístup sa v prípade potreby v konkrétnom prípade zabezpečí primerané prispôsobenie, pokiaľ by to nepredstavovalo nadmerné zaťaženie.

2. Na účely posúdenia, či by opatrenia potrebné na dodržanie odseku 1 predstavovali nadmerné zaťaženie, sa zohľadní najmä veľkosť a zdroje organizácie, jej charakter, predpokladané náklady, životný cyklus tovaru a služieb a možný prínos plynúci zo zlepšenia prístupu pre osoby so zdravotným postihnutím. Toto zaťaženie nie je nadmerné, ak je dostatočne kompenzované opatreniami existujúcimi v rámci politiky rovnakého zaobchádzania príslušného členského štátu.

3. Touto smernicou nie sú dotknuté ustanovenia práva Spoločenstva alebo vnútroštátnych pravidiel vzťahujúcich sa na dostupnosť určitého tovaru alebo služieb.

Článok 5 Pozitívne opatrenia

S cieľom zabezpečiť úplnú rovnosť v praxi zásada rovnakého zaobchádzania nebráni žiadnemu členskému štátu zachovávať alebo prijímať osobitné opatrenia na predchádzanie nevýhodám súvisiacim s náboženským vyznaním alebo vierou, zdravotným postihnutím, vekom alebo sexuálnou orientáciou a na ich kompenzáciu.

Článok 6 Minimálne požiadavky

1. Členské štáty môžu zaviesť alebo zachovať ustanovenia, ktoré sú priaznivejšie pre ochranu zásady rovnakého zaobchádzania než tie ustanovenia, ktoré sú uvedené v tejto smernici.

2. Vykonávanie tejto smernice za žiadnych okolností nie je dôvodom na zníženie úrovne ochrany pred diskrimináciou už poskytovanej členskými štátmi v oblastiach, na ktoré sa vzťahuje táto smernica.

KAPITOLA II NÁPRAVA A PRESADZOVANIE PRÁVA

Článok 7 Ochrana práv

1. Členské štáty zabezpečia, aby súdne a/alebo správne postupy na presadenie povinností podľa tejto smernice vrátane zmierovacích postupov, ak sa považujú za vhodné, boli dostupné všetkým osobám, ktoré sa považujú za ukrivdené, pretože sa v súvislosti s nimi neuplatnila zásada rovnakého zaobchádzania, aj po skončení vzťahu, v rámci ktorého údajne došlo k diskriminácii.

2. Členské štáty zabezpečia, aby sa združenia, organizácie alebo iné právne subjekty, ktoré majú legitímny záujem zabezpečiť dodržiavanie ustanovení tejto smernice, mohli zúčastňovať buď v mene, alebo na podporu navrhovateľa s jeho alebo jej súhlasom na každom súdnom a/alebo správnom postupe stanovenom na presadenie povinností podľa tejto smernice.

3. Odsekmi 1 a 2 nie sú dotknuté vnútroštátne pravidlá vzťahujúce sa na lehoty podaní, ktoré sa týkajú zásady rovnakého zaobchádzania.

Článok 8 Dôkazné bremeno

1. Členské štáty prijímú v súlade so svojimi vnútroštátnymi súdnymi systémami nevyhnutné opatrenia s cieľom zabezpečiť, aby v prípade osôb, ktoré sa cítia poškodené nedodržaním zásady rovnakého zaobchádzania a predložia súdu alebo inému príslušnému subjektu skutočnosti nasvedčujúce tomu, že došlo k priamej alebo nepriamej diskriminácii, bolo na žalovanom, aby preukázal, že nedošlo k porušeniu zásady rovnakého zaobchádzania.
2. Odsek 1 nebráni členským štátom, aby zaviedli pravidlá dokazovania, ktoré sú výhodnejšie pre žalobcov.
3. Odsek 1 sa nevzťahuje na trestné konanie.
4. Členské štáty nemusia uplatňovať odsek 1 na konania, v ktorých zisťovanie skutkových okolností prislúcha súdu alebo príslušnému subjektu.
5. Odseky 1, 2, 3 a 4 sa uplatňujú aj na všetky právne konania, ktoré sa začali podľa článku 7 ods. 2.

Článok 9 Neoprávnený postih

Členské štáty zavedú v rámci svojich vnútroštátnych právnych systémov také opatrenia, ktoré sú potrebné na ochranu jednotlivcov pred akýmkoľvek nespravodlivým zaobchádzaním alebo nepriaznivými následkami, ktoré sú reakciou na žalobu alebo na začatie konania zameraného na presadenie dodržania zásady rovnakého zaobchádzania.

Článok 10 Šírenie informácií

Členské štáty zabezpečia, aby sa s ustanoveniami prijatými podľa tejto smernice spolu s príslušnými platnými ustanoveniami, oboznámili vhodnými prostriedkami dotknuté osoby na celom ich území.

Článok 11 Dialóg s príslušnými zúčastnenými stranami

S cieľom podporiť zásadu rovnakého zaobchádzania členské štáty vyzvú k dialógu príslušné zúčastnené strany, najmä mimovládne organizácie, ktoré v súlade s ich vnútroštátnymi právnymi predpismi a praxou majú legitímny záujem podieľať sa na boji proti diskriminácii z dôvodov a v oblastiach, na ktoré sa vzťahuje táto smernica.

Článok 12 Subjekty na podporu rovnakého zaobchádzania

1. Členské štáty ustanovia subjekt alebo subjekty na podporu rovnakého zaobchádzania so všetkými osobami bez ohľadu na ich náboženské vyznanie alebo vieru, zdravotné postihnutie, vek alebo sexuálnu orientáciu. Tieto subjekty môžu byť súčasťou agentúr poverených na vnútroštátnej úrovni ochranou ľudských práv alebo ochranou práv osôb vrátane práv na základe ostatných právnych aktov Spoločenstva vrátane smerníc 2000/43/ES a 2004/113/ES.
2. Členské štáty zabezpečia, aby právomoci týchto subjektov zahŕňali:

- bez toho, aby bolo dotknuté právo obetí a združení, organizácií alebo iných právnických osôb, ktoré sú uvedené v článku 7 ods. 2, poskytovanie nezávislej pomoci obetiam diskriminácie pri podávaní žaloby z dôvodov diskriminácie,
- vykonávanie nezávislých prieskumov týkajúcich sa diskriminácie,
- uverejňovanie nezávislých správ a prípravu odporúčaní v súvislosti s akoukoľvek otázkou spojenou s takouto diskrimináciou.

KAPITOLA III ZÁVEREČNÉ USTANOVENIA

Článok 13 Dodržiavanie

Členské štáty prijímú nevyhnutné opatrenia na zabezpečenie, aby sa dodržiavala zásada rovnakého zaobchádzania, a najmä:

- a) zrušia všetky zákony, iné právne predpisy a správne opatrenia, ktoré sú v rozpore so zásadou rovnakého zaobchádzania;
- b) vyhlásia alebo môžu vyhlásiť za neplatné, alebo zmenia a doplnia alebo môžu zmeniť alebo doplniť všetky zmluvné ustanovenia, vnútropodnikové pravidlá a pravidlá, ktorými sa spravujú ziskové alebo neziskové združenia, ktoré sú v rozpore so zásadou rovnakého zaobchádzania.

Článok 14 Sankcie

Členské štáty ustanovia pravidlá, pokiaľ ide o sankcie uplatniteľné pri porušení vnútroštátnych ustanovení prijatých podľa tejto smernice a prijímú všetky opatrenia potrebné na zabezpečenie ich uplatňovania. Sankcie môžu pozostávať z vyplatenia kompenzácie, ktorá nesmie byť obmedzená stanovením hornej hranice vopred a musí byť účinná, primeraná a odrádzajúca.

Článok 15 Vykonávanie

1. Členské štáty prijímú zákony, iné právne predpisy a správne opatrenia potrebné na dosiahnutie súladu s touto smernicou najneskôr do... [dva roky po prijatí]. Bezodkladne o tom informujú Komisiu a oznámia jej text týchto ustanovení a tabuľku zhody medzi týmito ustanoveniami a touto smernicou.

Členské štáty uvedú priamo v prijatých opatreniach alebo pri ich úradnom uverejnení odkaz na túto smernicu. Členské štáty stanovia spôsob ako sa takýto odkaz vytvorí.

2. S cieľom zohľadniť osobitné podmienky môžu členské štáty v prípade potreby stanoviť, že povinnosť poskytnúť účinný prístup, ako sa stanovuje v článku 4, sa musí dodržať najneskôr do... [štyri roky po prijatí].

Členské štáty, ktoré chcú využiť dodatočné obdobie Komisiu informujú najneskôr do dátumu stanoveného v odseku 1, pričom uvedú dôvody.

Článok 16
Správa

1. Najneskôr do ... a potom vždy po piatich rokoch členské štáty a vnútroštátne subjekty pre rovnaké zaobchádzanie oznámia Komisii všetky informácie potrebné nato, aby Komisia vypracovala správu o uplatňovaní tejto smernice pre Európsky parlament a Radu.

2. Komisia vo svojej správe primerane zohľadní stanoviská sociálnych partnerov a príslušných mimovládnych organizácií, ako aj Agentúry EÚ pre základné práva. V súlade so zásadou uplatňovania rodového hľadiska sa v tejto správe okrem iného poskytne posúdenie vplyvu prijatých opatrení na ženy a mužov. Na základe prijatých informácií bude táto správa v prípade potreby obsahovať návrhy na revíziu a aktualizáciu tejto smernice.

Článok 17
Nadobudnutie účinnosti

Táto smernica nadobúda účinnosť dňom jej uverejnenia v Úradnom vestníku Európskej únie.

Článok 18
Adresáti

Táto smernica je určená členským štátom.

V Bruseli

Za Radu
predseda